

Jerozolima, stolica monoteizmu

dokończenie ze str. 1

podbitych; czujnie jednak pilnowały, by nie było rozruchów i buntu przeciw Rzymowi. Bunt uśmierzano szybko i okrutnie. Na tych terenach robił to jeden z legionów złożony z ponad 30 tysięcy żołnierzy. Stacjonował w dzisiejszej Syrii, w miejscu pobytu legata cesarskiego. Garnizony tego legionu rozrzucone były po całej prowincji - w Jerozolimie, gdzie bunt wybuchnął najczęściej, garnizon był powiększony i wzmocniony. Prowincja Wschodu była wówczas w cesarstwie prawdziwym „dzikim wschodem”; legatami często zostawali patrycjusze rzymscy za karę, by ich odsunąć jak najdalej od stolicy cesarstwa. Byli to często ludzie podli, chytry, niespełnieni, łupili swych poddanych ile się dało, a to z kolei było początkowo głównym powodem buntów. Później, szczególnie za cesarzy Kaliguli i Nerona, zaistniał inny, równie ważny powód powstań zbrojnych: nakaz oddawania czci boskiej władcom Rzymu, a nawet wprowadzanie ich wizerunków do Świątyni, co już było najhaniebniejszym zbezczeszczeniem uczuć i odczuć religijnych całej społeczności żydowskiej. Wodzowie rebelii ogłaszali się zapowiedzianymi

w walce, a dla złamania ducha innych, setki do dziesiątek tysięcy ukrzyżowanych, dniami całymi wystawionych na widok publiczny po każdej pacyfikacji.

Względny pokój nastąpił w czasach świętego zarządcy Palestyną biblijną Heroda Wielkiego (ten od rzezi niewiastek) w latach 40 p.n.e. do 4 n.e. Jest rzeczą konieczną wyjaśnienia tutaj pewnego *curiosum*: Herod Wielki współczesny Chrystusowi umarł jeszcze w starej erze, a nowa era ma się zaczynać od daty narodzenia Chrystusa. Winien wszystkiemu jest mnich Dionizy Mały (Exiguus), który w roku 1279 stworzył kalendarz chrześcijański, gdzie nowe czasy zaczynają się z datą urodzin Chrystusa. Dokładnej daty ani Dionizy, ani nawet my dzisiaj nie znamy, poza tym Dionizy popełnił błąd w przeliczeniach z innymi kalendarzami, tak więc era chrześcijańska zaczyna się 4 do 7 lat wcześniej niż przyjście Chrystusa na świat. Wielka reforma kalendarza za papieża Grzegorza XIII w 1582 r. zignorowała ten błąd. Herod przebudował, a faktycznie prawie w całości zbudował wspaniałą świątynię Żydom w stylu helleńskim. Rzymianom na miejscu dawnej twierdzy wybudował nową

Antonia, zbudował sobie pałac, a na szczycie dość stromej góry w pobliżu Betlejem zbudował twierdzę nie do zdobycia zwaną Herodianum. Jeszcze dziś jej resztki wyglądają imponująco. Podlizywał się władcom w Rzymie.

Synowie w Rzymie pobierali nauki i szykowali się do przyszłych funkcji, choć faktycznie byli tam zakładnikami. Po kilku latach służalczości, jako wypróbowanemu i wiernemu słudze, Senat specjalnym dekretem nadał tytuł króla.

Synowie często nie są równi ojcu. Tak było i w tym wypadku. Herod Wielki podzielił testamentem królestwo na trzech synów. Najstarszy Archelaus i otrzymał Judeę i Samarię, Herod Antypas Galileę a Filip kilka księstw położonych na zachód od Jeziora Genezaret, zwanego także Galilejskim lub Tyberiadzkim - tereny niebiblijne, dodane

jednak Herodowi Wielkiemu przez Rzym. W Imperium od Oktawiana Augusta panowała *pax romana* - dobrobyt i ekspansja terytorialna przez 200 lat, choć wśród dobrych i mądrych cesarzy byli ludzie głupi, podli, a nawet wręcz psychopaci jak Kaligula czy Neron. W Ziemi Świętej zawieszono broni i dobrodziejstwa pokoju i zakończyły się natchmianem podziałem królestwa. Synom Heroda nie przysługiwał tytuł królów, byli tylko zarządcami swych terytoriów, czyli tetrarchami. Ważniejsze decyzje podejmowali Rzymianie. Archelaus utrzymał się przy rządach tylko dwa lata. Nowe bunty, morderstwa w garnizonach rzymskich, którym nie mógł zapobiec, skończyły się jego zesłaniem. Władzę bezpośrednią nad Judeę i Samarię przejął urzędnik rzymski niższego stopnia niż legat - prokurator. Dwaj inni tetrarchowie utrzymali się na swych stanowiskach.

Na terytorium prokuratora zabrano Żydom prawie wszelkie uprawnienia, prokurator miał nawet władzę mianowania arcykapłana, a szaty arcykapłańskie trzymano zamknięte w twierdzy Antonia i wydawano je na prośbę, gdy

zaczęła tworzyć bardzo rygorystyczne prawo, na razie ustne: był to bunt przeciwko wszystkiemu i wszystkiemu, co nie było tradycyjne. Skutkiem ubocznym tych przepisów i w ogóle nowego fanatyzmu stronnictwa Szammaja było powstanie ugrupowania Zelotów, którzy w ciągu stulecia przez powstania i bunty doprowadzili do upadku

Mur Placzu

Kopuła na skale

w Biblii mesjaszami, a to po to, by dać nadzieję i wzbudzić ferwor religijny u powstańców. Takich mesjaszy na krótko przed Chrystusem i w niedługim czasie po jego śmierci było wielu. Pokłosem tego były niezliczone ilości wymordowanych

i nazwał ją Antonią na cześć przyjaciela Antoniusza (ten od Kleopatry). Opasał Jerozolimę i górę świątynną potężnymi murami, wybudował wiele budynków użyteczności publicznej, a na tym samym wzgórzu Moria, gdzie stała świątynia i twierdza

była tego potrzeba. Pierwszy prokurator Koponiusz zrobił nowy spis ludności, by nikt nie mógł uchylać się od podatków, wprowadził dodatkowy podatek dochodowy i czynsze gruntowe. Nowe bunty. Odezwał się Rzym: zakaz praktykowania religii i prześladowania, jak np. ćwiczenia wojskowe młodzieży żydowskiej w dzień szabatu. Wypędzono także wtedy Żydów z Rzymu, stłoczono ich na Sardinii, gdzie mieli walczyć z piratami. Wszyscy prawie zginęli w walkach, z głodu i niewygód. Po tym spisie były inne, po tym buncie wiele następnych.

Niedobrze działo się w najwyższej lokalnej władzy religijnej samych Żydów, w Sanhedrynie. To gremium złożone z 71 członków, przeważnie reprezentantów rodów kapłańskich zwanych faryzeuszami i - w mniejszej ilości - z ówczesnej szlachty i bogaczy żydowskich; tych nazywano saduceuszami. Po śmierci rabinów Hillela i Szammaja ich uczniowie coraz bardziej odchodzili od siebie w interpretacji Tory i innych pism religijnych, a te interpretacje dotyczyły wszystkich dziedzin życia i religijności. Łagodni uczniowie łagodnego Hillela zaczęli tracić grunt. Szkoła Szammaja

państwa, do śmierci większości Izraelitów i do rozproszenia po świecie reszty.

Gdy Chrystus, a przed nim nieco wcześniej jego kuzyn Jan Chrzyciel, rozpoczęli życie publiczne jako nauczyciele ludu, co było ok. roku 30 n.e., Rzymem do roku 37 rządził cesarz Tyberiusz, we Wschodniej Prowincji legatem cesarskim był Witeiliusz, a aktualnym trzecim prokuratorem Judei i Samarii był Poncjusz Piłat do roku 36 i do tego samego roku arcykapłanem był Józef Kajfasz. Tetrarcha Galilei Herod Antypas nie utrzymał do końca życia swojej władzy. Przegrał walkę z synem swojej drugiej żony Herodiady zabranej bratu Filipowi - Herodem Agryppą I. Cesarz Kaligula zesłał go do Galii w okolice Lyonu, gdzie wkrótce zmarł. Tylko Filip dotrwał do swej naturalnej śmierci jako zarządca tetrarchii Wschodu.

Chrystus zginął na krzyżu najprawdopodobniej 3 kwietnia 33 r. n.e. Data jest niepewna - w dyskusji ekspertów wylano hektolitry atramentu na ten temat - wielu jednak specjalistów obstaje przy tej dacie.

Władysław Pomarański
fot. z archiwum autora

Halibut with apricot - mango chutney

Halibut is a delicious fish. If you and your family are just starting to incorporate more fish into your diet Halibut is the fish to try. Many people who don't like to eat fish love Halibut, the main reason is that it doesn't smell and taste too fishy. Halibut has firm white meat, its taste is mild and slightly sweet. Best of all, it is a lean fish with immense nutritional benefits! This is a great dinner idea, and it is very easy to make.

INGREDIENTS (SERVES 2)

½ jalapeno pepper, seeded and thinly chopped
1 mango, cubed
2-3 apricots (depending on size), cubed
3 tbsp of red onion, thinly chopped
1 lemons zest

½ a juice of lemon
1 tbsp of honey
2 Halibut steaks (350 grams or 6 oz. each)
1 garlic clove, minced
1 tsp of olive oil
salt and freshly ground black pepper

Place the jalapeno, mango, apricots and red onion together in a bowl.

In a separate bowl combine ½ the juice of a lemon, honey and a dash of salt and pepper. Pour this mixture over the mango mixture and very gently toss all ingredients together. You can make this ahead of time and place in the fridge for a few hours until ready to serve fish.

When ready to eat, rub the olive oil on both sides of the halibut steaks. Season it with a little bit of salt and pepper, zest of a lemon and minced garlic.

Place it on a medium-hot grill or a Teflon pan. Grill first side for approximately 7 minutes, the second side will take less time, approximately 5 minutes or until cooked through. The grilling time will depend on the thickness of steaks.

Take it off the heat. Spoon half of the chutney on each steak and enjoy!

TIP DU JOUR:

If you don't have fresh apricots, or they are out of season, use dried ones.

It is a perfectly good idea to make this apricot-mango chutney before dinner time, up to 6 hours. It will cut down on your dinner preparation in the evening and will help all the flavours come together!

Monika Korngut
<http://www.monikakorngut.com>

